כל הזבחים שקבלו דמן פרק שני זבחים יט.

כנגד אצילי ידיהן אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיזגדר מלכא והוה מדלי לי המיינאי ותיתיה ניהליה ואמר לי [1]ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו כי אתאי קמיה דאמימר א"ל אקיים בך [2]והיו מלכים אומנין: [3]תנן התם [4]כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש [5]אבל לא במדינה ואם להוציא ממנה דם כאן וכאן אסור [6]אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור [7] ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל א"נ שלא במקום עבודה ופליגא דרבא [8] דאמר רבא אמר רב חסדא [9]במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת ישלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות מכאן אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא מי לימא דפליגא [10]שאני צילצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות מיכן אינה חוצצת והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא שאני צילצול קטן דחשיב ולר' יוחנן מאי איריא גמי לשמועינן צילצול קטן [11] מילתא אגב אורחיה קמ"ל [12]דגמי מסי בעי רבא [13]נכנסה לו רוח בבגדו מהו על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך [14] יכינה מהו שתחוץ [15]מתה לא תבעי לך דודאי חייצא היה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא או דלמא כיון דקפיד עלה חייצא [16] עפר מהו שיחוץ [17]עפר ודאי חייץ אלא [18]אבק עפר מהו [19]בית השחי מהו שיחוץ על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך [20] [21]הכנים ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא נימא מהו שתחוץ נימא ודאי חייצא אלא [22]נימא מדולדלת מהו בעי מר בר רב אשי [23]יצא שערו בבגדו מהו [24]שערו כגופו דמי או לאו כגופו דמי בעי רבי זירא תפילין מהו שיחוצו אליבא דמאן דאמר [25]לילה לאו זמן תפילין הוא לא תבעי לך כיון דלילה חייצי יום נמי חייצי כי תיבעי לך למ"ד לילה [26]זמן תפילין מאי מצוה דגופיה חייץ או לא חייץ איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבי אמי א"ל תלמוד ערוך הוא בידינו תפילין חוצצות [27]מיתיבי [28] כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן פטורין מן התפילה ומן התפילין מאי לאו אם הניחן אינן חוצצות לא אם הניחן חוצצות א"ה פטורים אסורים מיבעי ליה כיון דאיכא לוים וישראל דלא מתנו [29] ליה אסור משום הכי תנא פטורין והתניא אם הניחן אינן חוצצות לא קשיא [30]הא דיד הא דראש מאי שנא [31]דיד דכתיב [32]ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו דראש נמי כתיב [33]ושמת המצנפת על ראשו [34]תנא [35]שערו היה נראה בין ציץ למצנפת [36]בורך עליה גמי במקדש אבל [37]לא במדינה. פי' קונטרס גמי מרפא ואסור משום שמיקת סמנים וגרמא לפרס גזירה אטו להוציא דם וכן בכל הנהו (דעיירוכין (דף קג.) יש לפרס טעמא) דאסירי במדינה משום איסורא דקתני בתר הכי כאן וכאן אסור ומיהו בירושלמי משמע דטעמא דמשום שמיקת סמנין דמסיק פרק כל כתבי הקודש [38] גבי רבי שלקה באצבעו בשבת ונתן עליה קפוא יבש וקשר עליה גמי מבחוץ וקאמר התם דלמדנו [39] דספוג אינו מרפא אלא משמע גמי לפי [40] שהוא מן המוכן וכסמוך גמי קאמר קא משמע לן דגמי מסי משמע דהיינו טעמא דאכל לא במדינה: **מאי אי"א** נמי [41]לשמועינן צילצול קטן. תימה הא איצטרין לאשמועינן גמי משום אכל לא במדינה דטעמא דשמיקת סמנים לא שייך בצילצול דהא לא מסי וי"ל דמ"מ הוה ליה לאשמועינן צילצול דהוי מידום גדול יותר דלא הוי יתור בגדים מלאשמועינן איסור של גמי במדינה ומשני דקמ"ל דגמי מסי

משום לשון חכמים מרפא [42]:

תפלין מהו שיחוצו. פירש בקונטרס למיהוי יתור בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר [43] לימוד ערוך דתפילין חוצצות ובשל יד אחרי דבשל ראש הא אמרינן בסמוך דאין חוצצות ואי משום יתור בגדים אפי' דראש נמי ומיהו למאן דאמר לעיל לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא ניחא דשל יד הוי במקום בגדים ולא של ראש [44] ומשום תליה ממש נראה טפי כדדרש בסמוך על בשרו שלא יהא דבר חוצץ מיהו הא דתניא אין חוצצות ואוקמינן לה בשל ראש לא הוי מידום שלא יהא תליה כי אם שאין בגדים אם לא דתאמר דקמ"ל דשערו היה נראה מ"מ קמ"ל דלא תליי תחת פתיליו לגין:

כנגד אצילי ידיהן. על געותיהן כנגד המרפק: **איזגדר מלכא.** כך שמו ומלך פרס היה: **והוה מידלי המיינאי ותיתיה ניהליה.** מנגנון היה גבוה מגור מלמעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו [1] למטה כדי לנאותו: **אמר ממלכת כהנים כתיב בכו.** וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא יתגרו בחנ: **כורך עליה גמי.** בשעת עבודה שנגאלו הוא [2] שמרפאה שם מכתו ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבות [3] גזירה שמא ישחוק סמנים ה"מ במדינה אבל במקדש לא גזרו משום שבות: **ואם להוציא דם.** שמתכוין [4] לכך: **כאן וכאן אסור.** דתכונה הוא ואיסור לאורייתא: **צילצול.** [5] בגד"ל: **אכל שלא במקום בגדים.** כגון אכלנו: **ותיפוק ליה משום דמוכן.** כיון דלעבודה ואסור דבעינן ולקח הכהן שהתא קבלה בעצמו של כהן ואיכו שרי [6] ר' יוחנן: **בשמאל.** [7] שאינה כשרה לעבודה: **שלא במקום עבודה.** כגון על [8] גב היד: **ופליגא דרבא.** דאדרבי יוחנן: **שלש על שלש חוצצות.** כלומר הוי יתור בגדים ואיידי דנקט [9] בגימא אחת במקום בגדים ליגמא דתליצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא דתליצה: **ודאי פליגא.** דהא אמר [שלא במקום בגדים] [10] לא הוי יתור בגדים ואפי' שלש על שלש בשמעא: **מי לימא דפליגא.** דאיכו אמר צילצול קטן חוצץ ורבא אמר פחות משלש לא חוצץ: **דחשיב.** לפי שעשוי לגוי והוי בגד: **ל"א אמרי לה כו'.** בדר' יהודה בר' חייא לא פליגי ליטני דחוצץ ומי דקאמר משום יתור בגדים הוא דלא שייכא [11] למימר תליצה שלא במקום בגדים ושלא במקום עבודה דאי [12] במקום עבודה אפי' נימא תליצה. ובדר' יוחנן הוא דפליגי ליטני: **לימא** [13] **פליג.** דרבא אדר' יהודה דאיכו [14] רבי יוחנן פשיטא לן דפליג עליה ואפילו צילצול קטן מכשר דהא עלה קמהדר ופליג אלא דרבא דאימר [15] (עלה) בעלמא מי לימא פליג אדרבי יהודה דנימא דרבא אפי' צילצול קטן מכשר שלא במקום בגדים: **ולר' יוחנן.** דקאמר אפי' צילצול לא מיץ מאי מתיא דנקט תנא דמתני' גמי לשמועינן צילצול לא הוי יתור וכל שכן גמי: **דגמי מסי.** [16] רופא המכה דכולה מסכתא בשיורי שבת במקדש דכולה מסכתא בשיורי שבת שרי ועיקר משום שבות נקט לה ומשנה זו בעירוכין (קג:) וכן כולה הך סוגיא התם היא: **נכנסה לו רוח בבגדו.** והבדילתו מבגדו בשעת עבודה: **רביעה היא.** הרי היא כבשרו: **כיון דקפיד עלה.** דבגדוכו לא תהא בבשרו: **אבק עפר.** דק [17] ואינו מרגיש בו: **בית השחי מהו שיחוץ.** חוץ בית השחי כגון [18] נמי זרועותיו של מלוכן שהוא רחב ואינו נוגע בבית השחי מהו שיחוץ ולריך שיהו בתי זרועותיו דחוקים ונוגעין בבשר: **גופו.** ידו שהיא גופו: **נימא.** משמע דאתיא מעלמא: **נימא מדולדלת.** מן הבגד [19] מגורדין ותחוכה בו קלת אלא שנתקה מעיקרא [20]: **יצא שערו.** מראשו למטה עד שנכנס בין כתונת לבשרו מהו אח"ל ידו לא חייצא שערו מאי: **מהו שיחוצו.** למיהוי יתור בגדים: **אליבא דמ"ד.** כפרק בתרא דעירוכין (דף לא.) והבקומץ רבה (מנחות לו:): **לא תבעי לך.** דודאי חייצי כדמפרש טעמא כיון דבעבודות לילה חייצין [21] דהא לא מלוה הוה דעיכוי כנפיה משום תכיבותא דמלות: **דיום נמי חייצי.** דאל"כ מצינו עבודות לילה חמיר מעבודות יום הן קנים מהן: **וגוים בדוכן.** לשיר: **ישראל במעמדן.** של ישראל בירושלים שבאין ועומדין בעזרה בשעת הממיד והן שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבן דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו (במדבר כח) שתהא שמירתכם עליו בשעת הקרבתו במסכת תענית (דף כו.). **פטורין מן התפלה.** (שאין יכולין לכוין) [22] : **ומן התפילין.** דקיימא לן (סוכה דף כה.) העוסק במלוה פטור מן המלוה: **דלא מיקבי ליה אמורין.** שאין יכול לשנות בהן לאיסור: **דיד.** מולגות דהוא [23] **כין כנד לבשר: דראש.** אין מולגות כדמפרש ואזיל: **שערו.** של כהן גדול שהיה נראה בין ציץ שעל מצחו למצנפת שבגובה ראשו:

דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום יתור בגדים דקתמר פחות מג' על ג' אינן במקום בגדים, ופחות מג' לא מצי למימר יתור בגדים אלא משום תליצה, לכתי נקט לה לטילא לשון תליצה: ג' על ג' חוצצות. ומשום יתור בגדים (עירוכין שם): **מילתא אגב אורחיה קמ"ל.** על מי דרבי שהיה הולך ומתבר דברי, הסתעינו ולתנוי דבר חדש כלשון דנקט (קדושין שם) דגמי מסי. משום שבת אליצרך לומר דגמי נמי, ולשון דמסי בעי מקדים כנדים הוא ושלא במקום עבודה: **שאני צלצול קטן דחשיב.** ואיכא לאמר דמשום תליצה קמ"ל דאפילו בגדים הן ראש. ומיהו לאמר דמדרבי יוחנן דקתני דקתמר אבל לגבי דרבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים מלאשמועינן איסור של גמי במדינה ומשני דקמ"ל דגמי מסי

מקום לשון חכמים מרפא [24]:

תפלין מהו שיחוצו. פירש בקונטרס למיהוי יתור בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר [25] לימוד ערוך דתפילין חוצצות ובשל יד אחרי דבשל ראש הא אמרינן בסמוך דאין חוצצות ואי משום יתור בגדים אפי' דראש נמי ומיהו למאן דאמר לעיל לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא ניחא דשל יד הוי במקום בגדים ולא של ראש [26] ומשום תליצה ממש נראה טפי כדדרש בסמוך על בשרו שלא יהא דבר חוצץ מיהו הא דתניא אין חוצצות ואוקמינן לה בשל ראש לא הוי מידום שלא יהא תליצה כי אם שאין בגדים אם לא דתאמר דקמ"ל דשערו היה נראה מ"מ קמ"ל דלא תליי תחת פתיליו לגין: [מסוס] יתור בגדים אם לא דתאמר דקמ"ל דשערו היה נראה מ"מ קמ"ל דלא תליי תחת פתיליו לגין:

מסורת הש"ס

א) עירוכין קג.,ב) [ס"ס ס"ס] ירושלמי עירובין פ"י הי"ג, ג) שבת קלד ע"ש, ד) ע"ש קכ:, ה) ברכות מג.,ו) ירוש' ברכות פ"ב הי"ג, עירובין פ"י ה"א,ז) שבת סב.[עירובין צו. מנחות לו:]. ח) [ברכין נ:]. ט) שבת נג.: י) לעיל טו:. כ) עירובין סד כתובות קג. נדרים כב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הוי יתור בגדים ויתיפוק יכו' ל"נ בימיין ושלא במקום עבודה: (ב) שם ציצול קטן אגב מוחתיה כלי' ומיכת מילתא ליתא: (ג) רש"י ד"ה מכן יכו' שתיראה שם: (ד) ד"ה ויתיפוק לי יכו' הכיכי שרי לרבי יוחנן. נ"ב בעירוכין לא מפרש לה מרי' הכמ דקדיק לרי' קלי (מסמע דמיצלינן) קלי בשרי ר"ל ולא תנמי ר"ל דלמפר (דלרבי יהודה בר' חייא מרי' מתיתין) דיקא לגבי מכה ולא הוי תליצה (אבל לר' יוחנן) דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור (בגדים מסמע בשרו) בכל מקום לוה פרק ותיפוק ליה משום תליצה ולאסור ודיק: (ה) ד"ה ודאי יכו' אמר דלא: (ו) ד"ה ל"ל אמרי לה יכו' דלא שיכא תליצה כלל ותיכת לאיתר לאיתמר: (ז) ד"ה לימא יכו' דאיתמר לה בעלמא: (ח) ד"ה דנמי מכו מרפא המכה: (ט) ד"ה ל"ל יכו' מגורדת:

שינויי נוסחאות

א) כש"מ וכתה"י נוסף אמר רב חסדא: ב) כה"מ נוסף ל"א או דלמא כיון דלא מפסיק מידי שפיר דמי, ועי' ד"ק"ס: ג) כה"ל נוסף תיקו: ד) מיתתי. כ"ה כרש"י ועי' ד"ק"ס: ה) ל"ל שמרחקה בגמי כדי שתתציא דמה (גליון): ו) ל"ל אזור קטן נאה כמו היא חגרה בצלצול קטן בסוטה (ט:) ובלע"ז בגדי"ל (ריש וכרה בר"ש שם): ח) מיכת על מתתן (שיטה). נ"ל ע"ג דר אי אע"ג אצבע (גליון): ט) ל"ל דנקט בגדים חוצצין נקט נמי הכא לשון חוצצה (שיטה): י) מיכת דאי מתתן ול"ל ובמקום (שמעתי): יא) לימא דרבא פליג אדרב יהודה כו' דהא עלה קמהדר כו' ל"ל (שיטה: יב) ל"ל דאילו אדר"י פשיטא לן דלא פליג (גליון). ורבינו יוסף נ' זו יכו' דהגי' אלפמינו יפה ומסוכנת: יג) דק מאר ל"ל (שיטה: יד) בגון בית יד של חלוקין שלנו שהוא ל"ל (שמעתי: טו) מעיקרה (ברש"י: טז) חייצי (שיטה: יז) מיכת המוקפות ליתא ית) דהוו (ברש"י: יט) דלמדנו ממנו ג' דברים דפסוק אינו מרפא אלא משמר ונמי מרפא. ואי משום הוצאת דם הואר היה עושה זה רבי דבסמוך נמי כו' ל"ל (שיטה: כ) לפי נמתק (שיטה שם): כא) קאמר בסמוך תלמוד ערוך בידינו ל"ל (שיטה: כב) ל"ל ומיהו טפי נר' לפרש דמשום חציצה מיבש קא בעי (שיטה: כג) קאמר, ובזה ניחא נמי דהוי דומיא דסיפא ראם להוציא דם כאן וכאן אסור כלומר כו' בגד"ל (גליון: כד) ר"ל דכל המצנפת שעמו שם כעירובין אמר זה לאכל לא במדינה (גליון): כה) נר' לגרוך לגין לימא פליגי דבר, ועי' כי מפסיל וכו' (גליון):

ליקוטים

הובא בעמוד הבא

שיטה מקובצת

בורך עליה גמי במקדש אבל לא בטרינה. פי' גמי מרפא ואסור משום שמיקת סמנים. וקשה ל"ל כי פרק לקמן ל"ל מתי אמר בגמי, לעני ליה משום אכל לא במדינה בקנו, ר"ל דגמי מיי אכל לא במדינה משום גזירה שמא ישחוק הם ולאסר לקמן דגמי לא דיקא קאמר כו) כלומר שהיא מתמיין לטילת הם, וכלל דיכמי הוי שעמא דאכל לא במדינה כמו לשטרת דסיפא כו) אבל בגיתלגלי (שם פני' ריש) שמעם כפרק"ר כו' עד דכי (בגמרא בפ"ר הכון) ומ"מ ר"ל דספוג אינו מרפא הם כל כמו גמי שהוא לקן (שמעתי ריש) אמר ר"ל אמר רב חסדא. בגלמה כמן מספקא לה לאלמה לה מלמה מר' לוה בגלמה קטן, לו שמא חלמן בגלל המשיב: **לישנא אחרינא אמרי** לה אמר רב יהודה בר' חייא בר. לא בא לשנות בגלל דבר רב יהודה אלא בא לשנות דבר רב' חייא מה דעמי דקתמר אבל בגלל הגלל הגלן מעשם יתור בגדים קתמר אחליה בא שרן כלל אבל שלא במקום בגדים, ומה דבא אחר אחר שלא במקום עבודה דלא ידיה לא מרן. יכיון דמרי' שלא במקום עבודה לא שרן אחליה. ולאיתי דבני לאמרלקו בדבר ר' יוחנן דבלן לשון אחליה. כך היא טעמה דש"ר של מהרי"ם: **מאי אי"א** נמי לשמעינן צילצול קטן, דלא הוי יתור בגדים וכ"ש נמי. לפירוש מני דפר' לעיל מסוי דמלמה אבל אחרת קמ"ל דגמי מסי ולשון חכמים מרפא בלומר ל"ל אלא מקום אחליה ולא הוי מרן דם כמקום. ונקטינן מי קמ"ל דגמי מסי כו' (שטה דמ"ר: **ש"ל** ד"ה יצא שערו כראשו לבשר בר שנכנס בין כתונת לבשרו בר. וקשה לריבינו דהי ליה

עין משפט נר מצוה

כו א מי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ט:
כז ב מי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה כה סמג לאוין פה טוש"ע ח"מ סימן שכח סעיף כד בהגה:
כח א מי' פרק י מהלכות כלי המקדש הלכה ו:
כט ב ד"ה מי' שם הלכה ח:
ל ד מי' שם הלכה ז:
לא ח מי' שם הלכה ו:
לב יב ל מ ג מי' שם הלכה ז:
לג ס מי' פרק ד מהלכות תפילין הלכה יב:
לד ע מי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ו:
לה פ מי' שם הלכה ג:

תורה אור השלם

1. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: שמות יט, ו
2. וזיין מלכים אמנך ושרותיהם מיניקתיך אפיים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו! וידעת כי אני יהוה אשר לא יבשו קוי:
ישעיהו מט, כג
3. ולבש [בגדו] מדו בד ומבנסי בד ולבש על בשרו וחגרם את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: ויקרא ו, ג
4. ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקדש על המצנפת: שמות כט, ו

לעזי רש"י

בגד"ל כיגד"ל. אגד, חגורה.

מוסף רש"י

בגגד אצילי ידיהן. מגגד הלב (לקמן פח:): כורך עליה גמי. ואע"פ שהגמי מרפא לת המכה, היאיל והפחת מייבא לוכן שבוכה היא, ולאו מיהת מרפא שתרחה מכחו שם הטבוכה מכסה לוחה מגמי אבל לא במדינה. שמרפא בכמה וכמה כשבת שנת היא לאסור להוציא ממנה דם. שמסקנה בגמי כדי לטולת דמה: כאן וכאן אסור. שלון זה לוכך עבודה ועוד דהוה ליה מוכן ואם מלוכה לא משמיר לגייהו: צלצול קטן. חוזר קטן נאה (עירובין קג.). אי: תעדה קלרה שאינה המכה יותר מגי' בתי מיכן (שבת קה.). אי: קצר כל מסי (ע"ז עג.): ותיפוק ליה. כין נמי כין בגלגל משום המיין כין ידיו לעבודה ואתן ולקח הכהן חוקק הכהן בעינן דמתמע בעלמו עד ידו ולא ע"י אחרים: בשמאל. שאינה כשרה לעבודה. דלאמר בפרשת תולין כל מקום שנאמר אצבע לא (בהן) אינו אלא יתן: א"נ שלא במקום עבודה. כגון על גב אצבעו. ופליגא. הא דר' יוחנן דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור ואפי' נ' על נ' דרבא. דאמר דבמקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת, ואע"ג דמשום יתור בגדים ליכא לאמר דבכל לאו בגד הוא, אלא מייבא דבמיכ ולקח הכהן בעינן